

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Економічний факультет
Кафедра економіки підприємства

Косович Б. І.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БІЗНЕС-СТРУКТУР

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для самостійної роботи

студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 07 “Управління та адміністрування”,
спеціальності 076 “Підприємництво, торгівля та біржова діяльність”

Львів – 2022

Косович Б.І. Управління ризиками бізнес-структур: Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, денної та заочної форм. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2022. 33 с.

Рецензенти:

Крупка Михайло Іванович - доктор економічних наук, професор завідувач кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту економічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка;

Урба Світлана Іванівна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємства економічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

Рекомендовано до друку
кафедрою економіки підприємства
Львівського національного університету імені Івана Франка
Протокол № 1 від 30 серпня 2022р.

Методичні рекомендації призначені для допомоги у підготовці до практичних занять здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання другого (магістерського) рівня зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» Львівського національного університету імені Івана Франка. Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів підготовлено на основі робочої програми дисципліни «Управління ризиками бізнес-структур».

У методичних рекомендаціях для кожної теми представлено опис теми, план практичних занять, контрольні питання і завдання, список рекомендованої літератури, словник основних термінів.

© Косович Б.І., 2022
© Кафедра економіки підприємства
економічного факультету Львівського
національного університету імені Івана
Франка

ЗМІСТ

1. Передмова	4
2. Зміст самостійної роботи здобувача	6
Тема 1. Ризик як об'єкт управління. Мета, джерела та функції ризику.	6
Тема 2. Класифікація ризиків бізнес-структур.	7
Тема 3. Кількісні методи оцінювання ризиків. Характеристика ризиків бізнес-структур в умовах війни.	9
Тема 4. Управління ризиками бізнес-структур.	10
Тема 5. Основні методи управління ризиками бізнес-структур.	12
Тема 6. Управління ризиками бізнес-структур в умовах війни.	14
Тема 7. Прийняття управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності.	16
Тема 8. Міжнародні стандарти в управлінні ризиками бізнес-структур.	17
3. Індивідуальні завдання самостійної роботи	19
4. Перелік питань для самоконтролю	26
5. Рекомендована література	27
6. Словник основних термінів і понять	30

Передмова

Методичні рекомендації для самостійної роботи з дисципліни «Управління ризиками бізнес-структур» спрямовані на формування у здобувачів вміння засвоювати систему спеціальних теоретичних і практичних знань, розвивати аналітичні здібності, здатність самостійно мислити, а також застосовувати здобуті знання, вміння і навички в практичній діяльності.

Метою самостійної роботи здобувача є засвоєння в повному обсязі навчальної робочої програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють важливу роль у становленні майбутнього професіонала вищого рівня кваліфікації.

Самостійна робота здобувача з навчальної дисципліни передбачає: опрацювання лекційного матеріалу, засвоєння основних термінів та понять за темами дисципліни, опрацювання рекомендованої літератури, підготовку до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, аналітичний обґрунтування тематичних наукових публікацій, систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до модульного контролю.

Метою вивчення нормативної дисципліни «Управління ризиками бізнес-структур» є формування системи теоретичних знань, умінь та практичних навичок про існуючі ризики бізнес-структур, зокрема і в умовах війни, їх аналіз, оцінювання і управління ними в динамічному середовищі за для забезпечення економічної безпеки та конкурентоспроможності бізнес-структур в умовах волатильності.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- розуміння суті та особливостей ризиків у бізнесі;
- засвоєння основних положень щодо управління ризиками бізнес-структур;
- вивчення інструментарію виявлення й врахування ризиків бізнес-структур;
- оволодіння навичками самостійно здійснювати аналіз, ідентифікацію та оцінювання ризиків;
- набуття практичних навичок для вирішення конкретних ризикових ситуацій.

Особлива увага при вивченні курсу «Управління ризиками бізнес-структур» приділяється пізнанню природи ризику бізнес-структур, управління ризиками та вироблення заходів розвитку конкурентоспроможних бізнес-структур в умовах невизначеності.

Після завершення вивчення дисципліни «Управління ризиками бізнес-структур» студенти будуть

знати:

- поняття "ризик" і "невизначеність", ознаки, функції ризиків та різновиди ризиків;
- причини виникнення ризиків;

- джерела ризиків бізнес-структур у волатильному середовищі;
- класифікацію ризиків за ключовими ознаками;
- основні методи виявлення ризику;
- методичні підходи щодо аналізу та оцінювання ризиків бізнес-структур;
- загальні поняття управління ризиком, мета та функції;
- засади управління ризиками бізнес-структур;
- напрацьовувати альтернативи прийняття управлінських рішень в умовах ризику і невизначеності.

вміти:

- застосовувати одержані знання на практиці;
- обґрунтувати об'єктивну необхідність та особливості пізнання ризиків бізнес-структур;
- здійснювати ідентифікацію, проводити аналіз та оцінку ризику;
- аналізувати ефективність методів управління ризиком;
- оцінювати ризики господарської діяльності підприємства;
- розробляти та обґрунтовувати ефективні рішення на альтернативній основі;
- напрацьовувати рекомендації для забезпечення ефективної діяльності бізнес-структур в ризикових умовах;
- орієнтуватись в ризикових ситуаціях, пов'язаних з різними видами підприємницької діяльності;
- розпізнавати ризик та давати йому якісну та кількісну оцінку;
- управляти ризиками та приймати рішення в умовах невизначеності;
- знаходити підприємливі креативні управлінські рішення в умовах ризику.

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Управління ризиками бізнес-структур» студенти набувають:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК 3. Здатність до ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності.

СК 4. Здатність до вирішення проблемних питань і прийняття управлінських рішень у професійній діяльності.

Програмні результати навчання:

ПРН 2. Визначати, аналізувати проблеми підприємництва, торгівлі і біржової діяльності та розробляти заходи щодо їх вирішення.

ПРН 5. Вміти професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності.

ПРН 6. Вміти розробляти та впроваджувати заходи для забезпечення якості виконуваних робіт і визначати їх ефективність.

ПРН 9. Розробляти і приймати рішення, спрямовані на забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання у сфері підприємницької, торговельної та/або біржової діяльності.

ПРН 10. Вміти вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких, торговельних та/або біржових структур за умов невизначеності та ризиків.

Зміст самостійної роботи здобувача

Тема 1. Ризик як об'єкт управління. Мета, джерела та функції ризику.

Мета заняття: ознайомитись з основними термінами та поняттями, вміти їх розрізняти та застосовувати на практиці.

Ринок і ризик. Поняття ризику і невизначеності. Зв'язок невизначеності з ризиком. Ситуації, що пов'язані з ризиком. Сутність і зміст ризику. Еволюція поглядів на феномен ризику. Ризик як економічна категорія. Теорії ризиків. Об'єкт, суб'єкт мета ризику. Джерела виникнення ризику. Сторони ризику. Функції ризику. Ознаки ризиків. Причини виникнення економічного ризику, невизначеності. Ризик як історична й економічна категорія. Ризик у менеджменті та основні принципи керування ним.

Основні поняття і терміни

Ризик, невизначеність, джерело ризику, елементи ризику, функції ризику, причини ризику, сторони ризику.

Контрольні запитання

1. Поняття, особливості, мета і функції ризиків.
2. Визначення невизначеності та її видів.
3. Причини виникнення економічного ризику.
4. Зовнішні та внутрішні чинники ризику.
5. Проілюструйте на конкретних прикладах фактори ризику.
6. У чому полягає об'єктивне розуміння ризику?
7. У чому полягає суб'єктивне розуміння ризику?
8. Охарактеризуйте функції ризику.
9. Перерахуйте основні причини популярності суб'єктивного розуміння ризику.

10. Назвіть структурні характеристики ризику та поясніть їх зміст.

Рекомендована література

1. Журман С., Шишкіна О. Систематизація наукових підходів до розуміння природи ризику. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2018. № 3 (15). С. 155-163.
2. Економічний ризик: методи оцінки та управління: навч. посібник / Т. А. Васильєва, С. В. Леонов, Я. М. Кривич та ін.; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, канд. екон. наук Я. М. Кривич. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2015. 208 с.
3. Кондрашихін А. Б., Пепа Т. В. Теорія та практика підприємницького ризику: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 224 с.
4. Косович Б., Дмитрук В. Ризики розвитку малого підприємництва в сучасних умовах глобалізації. Науково-практичний журнал. Економіка та держава № 5. 2020. (DOI: [10.32702/2306-6806.2020.5](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.5)). С.88-92.
5. Марцин В., Михасюк І. Ризики суб'єктів господарювання в глобальному просторі. Львів : Априорі, 2014. 208 с.
6. Михасюк І., Косович Б., Лукашенко Т. Регулювання розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності в умовах економічної нестабільності: монографічний навчальний посібник. Львів : Ліга-Прес, 2020. 303 с.
7. Михасюк І. Р., Косович Б. І. Інструментарій державного регулювання економіки України в часи викликів. Економічний простір: Збірник наукових праць. № 172. Дніпро: ПДАБА, 2021. С. 13-18.
8. Шишкіна О. Термінологічні проблеми пізнання природи фінансового ризику. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. № 1 (17). С. 253-263.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua
2. Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. URL: <http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/index>.
3. Світова організація торгівлі. URL: www.wto.org
4. Risk management standards of The Institute of Risk Management. URL: <https://www.theirm.org/knowledge-and-resources/risk-management-standards>.

Тема 2. Класифікація ризиків бізнес-структур.

Мета заняття: поглибити теоретичні знання з теми семінарського заняття, навчитись використовувати їх в практичній діяльності.

Класифікація системи ризиків. Загальні засади класифікації ризиків. Групи, категорії, види, підвиди та різновиди ризиків. Характеристика окремих видів ризику. Основні властивості ризиків. Зовнішні ризики, їх види, сутність, характеристика. Внутрішні ризики, їх види та характеристика. Транспортні ризики, їх класифікація. Характеристика окремих видів ризику: фінансовий, галузевий, інноваційний, політичний, екологічний. Ризик цінних паперів. Ризик у фінансовому

менеджменті. Банківський ризик. Валютний ризик. Інвестиційний ризик. Поводження суб'єктів ризику.

Основні поняття і терміни

Ризики, класифікація ризиків, види ризиків, політичний ризик, чистий ризик, інноваційний ризик, інвестиційний ризик.

Контрольні запитання

1. Як класифікують ризики.
2. Охарактеризувати види ризику.
3. Чим різняться зовнішній і внутрішній ризики?
4. Які є класифікаційні ознаки ризиків?
5. Типи ризиків?
6. У чому полягає моральний та майновий ризики?
7. Відмінність динамічного і статичного ризиків.
8. У чому полягає відмінність чистих і спекулятивних ризиків.
9. Чим характеризується схильність до ризику?

Рекомендована література

1. Кондрашихін А. Б., Пепа Т. В. Теорія та практика підприємницького ризику: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 224 с.
2. Економічний ризик: методи оцінки та управління: навч. посібник / Т. А. Васильєва, С. В. Леонов, Я. М. Кривич та ін.; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, канд. екон. наук Я. М. Кривич. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2015. 208 с.
3. Кондрашихін А. Б., Пепа Т. В. Теорія та практика підприємницького ризику: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 224 с.
4. Косович Б., Дмитрук В. Ризики розвитку малого підприємництва в сучасних умовах глобалізації. Науково-практичний журнал. Економіка та держава № 5. 2020. С.88-92.
5. Марцин В., Михасюк І. Ризики суб'єктів господарювання в глобальному просторі. Львів : Апріорі, 2014. 208 с.
6. Михасюк І. Р., Косович Б. І. Внутрішні і зовнішні ризики для України: причини та шляхи подолання. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 4-9.
7. Шишкіна О. Термінологічні проблеми пізнання природи фінансового ризику. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. № 1 (17). С. 253-263.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua
2. Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. URL: <http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/index>.
3. Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). URL : <http://icps.com.ua/>
4. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. URL: www.lsl.lviv.ua

5. Світова організація торгівлі. URL: www.wto.org
6. Risk management standards of The Institute of Risk Management. URL: <https://www.theirm.org/knowledge-and-resources/risk-management-standards>.

Тема 3. Кількісні методи оцінювання ризиків. Характеристика ризиків бізнес-структур в умовах війни.

Мета заняття: закріпити теоретичні знання та навчитись використовувати на практиці основні методи оцінювання ризиків.

Сутність кількісного оцінювання ризиків. Загальні підходи до кількісної оцінки ступеня ризику. Статистичні показники для оцінки ступеня ризику. Ризик в абсолютному вираженні. Міра ризику. Ризик у відносному вираженні. Коефіцієнт чутливості β . Середовище формування ризиків бізнес-структур. Структура середовища формування ризиків. Політичні ризики та їх вплив на діяльність бізнес-структур. Характеристика ризиків для бізнес-структур в умовах війни. Особливості середовища розвитку малого і середнього підприємництва в умовах війни. Природа ризиків в умовах воєнного стану. Ризики ведення підприємницької діяльності в умовах війни. Ризики релокації бізнес-структур. Ризики відкриття власної справи в умовах війни. Основні види ризиків зовнішньоекономічної діяльності. Ризик вибору і надійності партнера. Ризики реалізації.

Основні поняття і терміни

Оцінювання ризиків, ризики в умовах війни, ризики в умовах воєнного стану, середовище ризиків в умовах війни.

Контрольні запитання

1. Назвіть структурні характеристики ризику в умовах війни та поясніть їх зміст.
2. Визначте підходи до кількісного оцінювання ризиків.
3. Наведіть приклади ризиків бізнес-структур в умовах воєнного стану.
4. Чи пов'язано поняття економічних ризиків виключно з тими ризиками, виникнення яких приводить до грошового збитку?
5. У чому полягає міра ризику?
6. Яка особливість ризику у відносному вираженні?
7. Характеристика середовища формування ризиків бізнес-структур.
8. Які особливості ризиків для бізнес-структур в умовах війни?
10. Назвіть приклади ризиків для бізнес-структур в умовах воєнного стану.

Рекомендована література

1. Економічний ризик: методи оцінки та управління: навч. посібник / Т. А. Васильєва, С. В. Леонов, Я. М. Кривич та ін.; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, канд. екон. наук Я. М. Кривич. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”,

2015. 208 с.

2. Кондрашихін А. Б., Пепа Т. В. Теорія та практика підприємницького ризику: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 224 с.
3. Косович Б., Дмитрук В. Ризики розвитку малого підприємництва в сучасних умовах глобалізації. Науково-практичний журнал. Економіка та держава № 5. 2020. С.88-92.
4. Марцин В., Михасюк І. Ризики суб'єктів господарювання в глобальному просторі. Львів : Апріорі, 2014. 208 с.
5. Михасюк І., Гукалюк А., Косович Б. Проблеми конкурентоспроможності українського підприємництва і торгівлі в умовах глобалізації. Вісник Львівського університету. Серія економічна. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. Випуск 56. С.308-314.
6. Михасюк І. Р., Косович Б. І. Внутрішні і зовнішні ризики для України: причини та шляхи подолання. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 4-9.
7. Посохов І. М. Управління ризиками у підприємстві: навчальний посібник. Харків : НТУ «ХП», 2015. 220 с.
8. Шишкіна О. Термінологічні проблеми пізнання природи фінансового ризику. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. № 1 (17). С. 253-263.
9. Як буде відбудовуватись Україна? Від знання про ризики – до сталого відновлення. URL: <https://r2p.org.ua>.
10. Підтримка бізнесу в умовах війни. URL: <https://business.diia.gov.ua/>.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua
2. Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. URL: <http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/index>.
3. Головне управління статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Національний банк України. URL: www.bank.gov.ua
5. Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: www.uceps.org
6. Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). URL : <http://icps.com.ua/>
7. Світова організація торгівлі. URL: www.wto.org
8. Risk management standards of The Institute of Risk Management. URL: <https://www.theirm.org/knowledge-and-resources/risk-management-standards>.

Тема 4. Управління ризиками бізнес-структур.

Мета заняття : ознайомитись з основними термінами та поняттями, вивчити їх суть та вміти застосовувати на практиці.

Сутність, зміст та призначення управління ризиками. Побудова моделі управління ризиками. Аналіз в управлінні ризиком. Принципи управління ризиками. Заходи мінімізації ризику у бізнес-структурах. Система управління ризиками. Точка беззбитковості і ризик, дерево рішень в управлінні ризиком бізнес-структур. Виробничий (операційний) важіль, його сутність та зв'язок з

ризиком бізнес-структур. Управління ризиками у різних сферах господарської діяльності. Правила управління ризиками. Контролінг ризиків. Роль контролінгу у ризик-менеджменті. Стратегічне управління ризиками.

Основні поняття і терміни

Управління ризиками, стратегічне управління ризиками, модель управління ризиками, оперативне управління ризиками.

Контрольні запитання

1. Яка роль принципів управління ризиками.
2. У чому полягає система управління ризиками?
3. На скільки важлива інформація в системі управління ризиками?
4. Яка роль інформації в системі управління ризиками?
5. Яке призначення управління ризиками?
6. З чого складається модель управління ризиками?
7. Яка особливість аналізу в управлінні ризиком?
8. Які передбачено заходи мінімізації ризику у бізнес-структурах?
9. Яку властивість має дерево рішень в управлінні ризиком бізнес-структур?
10. Визначити особливості управління ризиками у різних сферах господарської діяльності.
11. Які існують правила управління ризиками?
12. Яка роль стратегічного управління ризиками?

Рекомендована література

1. Балджи М. Д., Карпов В.А., Ковальов А.І., Костусев О.О., Котова І.М., Сментина Н.В. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, 2013. 670 с.
2. Балджи М. Д. Економічний ризик та методи його вимірювання. Навч. пос. Харків : Промарт, 2015. 300 с.
3. Калініченко З. Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник. Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.
4. Кондрашихін А. Б., Пепа Т. В. Теорія та практика підприємницького ризику: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 224 с.
5. Косович Б., Дмитрук В. Ризики розвитку малого підприємництва в сучасних умовах глобалізації. Науково-практичний журнал. Економіка та держава № 5. 2020. С.88-92.
6. Марцин В., Михасюк І. Ризики суб'єктів господарювання в глобальному просторі. Львів : Апріорі, 2014. 208 с.
7. Михасюк І. Р., Косович Б. І. Внутрішні і зовнішні ризики для України: причини та шляхи подолання. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 4-9.
8. Мороз В.М. Ризик-менеджмент : навч. посібник для студ. спец. 281 «Публічне управління та адміністрування». Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – 140 с. URL

[:http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-ress/39143/1/Book_2018_Moroz_Ryzyk_menedzhment.pdf](http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-ress/39143/1/Book_2018_Moroz_Ryzyk_menedzhment.pdf) .

9. Посохов І. М. Управління ризиками у підприємстві: навчальний посібник. Харків : НТУ «ХПІ», 2015. 220 с.
10. Метрологія, 2014. ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013. Національний стандарт України. Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику. URL: <http://metrology.com.ua/download/iso-iec-ohsas-i-dr>.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua
2. Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. URL: <http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/index>.
3. Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: www.uceps.org
4. Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). URL : <http://icps.com.ua/>
5. Світова організація торгівлі. URL: www.wto.org
6. Risk management standards of The Institute of Risk Management. URL: <https://www.theirm.org/knowledge-and-resources/risk-management-standards>.

Тема 5. Основні методи управління ризиками бізнес-структур.

Мета заняття : закріпити теоретичні знання та виробити практичні навички з основних методів управління ризиками бізнес-структур.

Сутність якісного оцінювання ризиків. Методологія аналізу та оцінки ризику. Показники оцінки економічного ризику. Сутність і групування якісних методів оцінювання ризику. Метод мозкового штурму. Методи експертних оцінок. Методи асоціацій та аналогій. Метод Дельфі. Інші евристичні методи. Диверсифікація як метод зниження ризику. Напрями диверсифікації. Мотиви (причини), вигоди (переваги) та небезпеки (ризик) диверсифікації. Запаси і резерви як спосіб зниження ризиків. Страхування, його сутність, види. Хеджування як форма страхування валютних та цінних ризиків. Методи формування резервів. Лімітування, його сутність, сфера застосування. Придбання додаткової інформації для прийняття рішень щодо зниження ризику. Інші заходи зниження ризику.

Основні поняття і терміни

Оцінювання ризиків, метод мозкового штурму, метод експертних оцінок, метод диверсифікації, методи формування резервів, методи управління ризиками.

Контрольні запитання

1. Які важливі чинники якісного оцінювання ризиків?
2. У чому полягає особливість методу мозкового штурму?
3. Як розглядають методи експертних оцінок?
4. Яка роль методів асоціацій та аналогій?

5. Розкрити зміст методу Дельфі.
6. Як диверсифікація впливає на зниження ризику.
7. Які розглядають напрями диверсифікації.
8. За допомогою яких методів здійснюють профілактику ризиків?
9. Яка роль страхування ризику?
10. У чому визначають основну важливість страхування ризику?
11. Які є види страхування?
12. Які існують способи зниження ризиків?

Рекомендована література

1. Балджи М. Д., Карпов В.А., Ковальов А.І., Костусев О.О., Котова І.М., Сментина Н.В. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, 2013. 670 с.
2. Балджи М. Д. Економічний ризик та методи його вимірювання. Навч. пос. Харків : Промарт, 2015. 300 с.
3. Економічний ризик: методи оцінки та управління: навч. посібник / Т. А. Васильєва, С. В. Леонов, Я. М. Кривич та ін.; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, канд. екон. наук Я. М. Кривич. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2015. 208 с.
4. Калініченко З. Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник. Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.
5. Кондрашихін А. Б., Пепа Т. В. Теорія та практика підприємницького ризику: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 224 с.
6. Косович Б., Дмитрук В. Ризики розвитку малого підприємництва в сучасних умовах глобалізації. Науково-практичний журнал. Економіка та держава № 5. 2020. С.88-92.
7. Марцин В., Михасюк І. Ризики суб’єктів господарювання в глобальному просторі. Львів : Априорі, 2014. 208 с.
8. Михасюк І. Р., Косович Б. І. Внутрішні і зовнішні ризики для України: причини та шляхи подолання. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 4-9.
9. Мороз В.М. Ризик-менеджмент : навч. посібник для студ. спец. 281 «Публічне управління та адміністрування». Харків : НТУ «ХП», 2018. – 140 с. URL :http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-ress/39143/1/Book_2018_Moroz_Ryzyk_menedzhment.pdf .
10. Посохов І. М. Управління ризиками у підприємстві: навчальний посібник. Харків : НТУ «ХП», 2015. 220 с.
11. Метрологія, 2014. ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013. Національний стандарт України. Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику. URL: <http://metrology.com.ua/download/iso-iec-ohsas-i-dr>.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua
2. Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. URL: <http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/index>.

3. Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: www.uceps.org
4. Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). URL : <http://icps.com.ua/>
5. Світова організація торгівлі. URL: www.wto.org
6. Risk management standards of The Institute of Risk Management. URL: <https://www.theirm.org/knowledge-and-resources/risk-management-standards>.

Тема 6. Управління ризиками бізнес-структур в умовах війни.

Мета заняття : закріпити теоретичні знання та виробити практичні навички щодо управління ризиками бізнес-структур в умовах війни.

Особливості управління ризиками бізнес-структур в умовах війни. Специфіка та принципи управління ризиками бізнес-структур в умовах війни. Заходи мінімізації ризику бізнес-структур в умовах війни. Необхідність аналізу ризику бізнес-структур в умовах війни. Вплив невизначеності під час прийняття управлінських рішень бізнес-структур в умовах війни. Методи антикризового управління підприємством та роль резервів і запасів при цьому. Самострахування як метод управління ризиками.

Основні поняття і терміни

Специфіка ризику в умовах війни, управління ризиком в умовах воєнного стану, мінімізація ризику, оцінка ризиків, аналіз ризиків.

Контрольні запитання

1. Які існують переваги управління ризиками бізнес-структур в умовах війни?
2. У чому полягає особливість управління ризиками бізнес-структур в умовах війни?
3. Обґрунтувати принципи управління ризиками бізнес-структур в умовах війни.
4. Як запобігти невизначеності під час прийняття управлінських рішень бізнес-структур в умовах війни?
5. Які здійснюють заходи мінімізації ризику бізнес-структур в умовах війни?
6. Роль аналізу в управлінні ризиками бізнес-структур в умовах війни.
7. Які використовують методи антикризового управління підприємством?
8. Яка роль самострахування в управлінні ризиками?

Рекомендована література

1. Балджи М. Д., Карпов В.А., Ковальов А.І., Костусев О.О., Котова І.М., Сментина Н.В. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, 2013. 670 с.
2. Економічний ризик: методи оцінки та управління: навч. посібник / Т. А. Васильєва, С. В. Леонов, Я. М. Кривич та ін.; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, канд. екон. наук Я. М. Кривич. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”,

2015. 208 с.
3. Калініченко З. Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник. Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.
  4. Кондрашихін А. Б., Пепа Т. В. Теорія та практика підприємницького ризику: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 224 с.
  5. Косович Б. Діджиталізація як інноваційний тренд у забезпеченні сталого розвитку. Цифровізація економіки як фактор економічного зростання : колективна монографія / За заг. ред. проф. О. Л. Гальцової. Запоріжжя / Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2021. С.185-199.
  6. Косович Б., Дмитрук В. Ризики розвитку малого підприємництва в сучасних умовах глобалізації. Науково-практичний журнал. Економіка та держава № 5. 2020. С.88-92.
  7. Марцин В., Михасюк І. Ризики суб'єктів господарювання в глобальному просторі. Львів : Апріорі, 2014. 208 с.
  8. Михасюк І., Сухай О., Гукалюк А., Косович Б. Зовнішня торгівля і біржова діяльність: глобалізаційний аспект. (монографічний навчальний посібник). Львів : Ліга-Прес, 2016. 298 с.
  9. Михасюк І., Гукалюк А., Косович Б. Проблеми конкурентоспроможності українського підприємництва і торгівлі в умовах глобалізації. Вісник Львівського університету. Серія економічна. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. Випуск 56. С. 308-314.
  10. Mykhasiuk I., Kosovych V. Innovative activity and security of Ukraine in conditions of war. Kksiazce : Współczesne organizacje. Zarządzanie-Innowacje-Rozwój. Prace Naukowo-Dydaktyczne. KUZ KROSNO. 2020. 15 s.
  11. Михасюк І., Косович Б., Лукашенко Т. Регулювання розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності в умовах економічної нестабільності: монографічний навчальний посібник. Львів : Ліга-Прес, 2020. 303 с.
  12. Михасюк І., Гукалюк А., Косович Б. Інновації як чинник підвищення конкурентоспроможності України в умовах макроекономічної нестабільності. Вісник Львівського університету. Серія економічна. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. Випуск 60. С. 29-40.
  13. Михасюк І. Р., Косович Б. І. Внутрішні і зовнішні ризики для України: причини та шляхи подолання. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 4-9.
  14. Косович Б. І. Поврозник П. Розвиток інновацій в малому підприємстві. Економічний простір: Збірник наукових праць. № 176. Дніпро: ПДАБА, 2021. С. 74-78.
  15. Мороз В.М. Ризик-менеджмент : навч. посібник для студ. спец. 281 «Публічне управління та адміністрування». Харків : НТУ «ХП», 2018. – 140 с. URL : http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-ress/39143/1/Book_2018_Moroz_Ryzuk_menedzhment.pdf .
  16. Посохов І. М. Управління ризиками у підприємстві: навчальний посібник. Харків : НТУ «ХП», 2015. 220 с.
  17. Як буде відбудовуватись Україна? Від знання про ризики – до сталого відновлення. URL: <https://r2p.org.ua>.
  18. Підтримка бізнесу в умовах війни. URL: <https://business.diia.gov.ua/>.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua
2. Ліга Бізнес Інформ. URL: www.liga.net.
3. Урядовий портал Кабінету Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua
4. Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: www.uceps.org
5. Газета «Урядовий кур'єр». URL: www.ukurier.gov.ua
6. Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). URL : <http://icps.com.ua/>
7. Risk management standards of The Institute of Risk Management. URL: <https://www.theirm.org/knowledge-and-resources/risk-management-standards>.

Тема 7. Прийняття управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності.

Мета заняття : ознайомитись з основними термінами та поняттями, вивчити їх суть та вміти застосовувати на практиці.

Проблеми прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності. Ставлення до ризику суб'єктів прийняття рішень. Вплив невизначеності під час прийняття управлінських рішень у бізнес-структурах. Проблеми оцінювання, аналізу та врахування ризику у системі прийняття рішень. Формування чесного конкурентного середовища, його інституціональне забезпечення. Передумови становлення та розвитку конкурентоспроможних бізнес-структур в сучасному глобальному просторі. Психологічні аспекти прийняття управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності.

Основні поняття і терміни

Прийняття рішень в умовах ризику, прийняття рішень в умовах невизначеності, оцінювання прийняття рішень, оцінювання ризиків.

Контрольні запитання

1. У чому полягає сутність прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності?
2. Яка роль суб'єктів при прийнятті рішень щодо ризику?
3. Як провести аналіз ризику у системах прийняття рішень?
4. Які передумови становлення та розвитку конкурентоспроможних бізнес-структур в сучасному глобальному просторі.
5. Яка роль психологічних чинників прийняття управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності?
6. Який вплив невизначеності під час прийняття управлінських рішень у бізнес-структурах?

Рекомендована література

1. Балджи М. Д., Карпов В.А., Ковальов А.І., Костусєв О.О., Котова І.М., Сментина Н.В. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навчальний

- посібник. Одеса: ОНЕУ, 2013. 670 с.
2. Балджи М. Д. Економічний ризик та методи його вимірювання. Навч. пос. Харків : Промарт, 2015. 300 с.
  3. Економічний ризик: методи оцінки та управління: навч. посібник / Т. А. Васильєва, С. В. Леонов, Я. М. Кривич та ін.; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, канд. екон. наук Я. М. Кривич. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2015. 208 с.
  4. Калініченко З. Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник. Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.
  5. Кондрашихін А. Б., Пепа Т. В. Теорія та практика підприємницького ризику: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 224 с.
  6. Косович Б., Дмитрук В. Ризики розвитку малого підприємництва в сучасних умовах глобалізації. Науково-практичний журнал. Економіка та держава № 5. 2020. С.88-92.
  7. Марцин В., Михасюк І. Ризики суб’єктів господарювання в глобальному просторі. Львів : Априорі, 2014. 208 с.
  8. Михасюк І. Р., Косович Б. І. Внутрішні і зовнішні ризики для України: причини та шляхи подолання. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 4-9.
  9. Мороз В.М. Ризик-менеджмент : навч. посібник для студ. спец. 281 «Публічне управління та адміністрування». Харків : НТУ «ХП», 2018. – 140 с. URL :http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-ress/39143/1/Book_2018_Moroz_Ryzyk_menedzhment.pdf .
  10. Посохов І. М. Управління ризиками у підприємстві: навчальний посібник. Харків : НТУ «ХП», 2015. 220 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua
2. Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. URL: <http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/index>.
3. Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: www.uceps.org
4. Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). URL : <http://icps.com.ua/>
5. Світова організація торгівлі. URL: www.wto.org
6. Risk management standards of The Institute of Risk Management. URL: <https://www.theirm.org/knowledge-and-resources/risk-management-standards>.

Тема 8. Міжнародні стандарти в управлінні ризиками бізнес-структур.

Мета заняття : ознайомитись з основними термінами та поняттями, вивчити їх суть та вміти застосовувати на практиці.

Поняття міжнародний стандарт ризиків. Роль, мета та завдання міжнародних стандартів в управлінні ризиками. Сутність і зміст міжнародних стандартів ризик-менеджменту. Види міжнародних стандартів ризик-менеджменту. Уніфікований міжнародний стандарт ризик-менеджменту як відповідь на виклики глобалізації.

Основні поняття і терміни

Стандарти ризиків, міжнародні стандарти ризиків, управління ризиками, уніфіковані стандарти.

Контрольні запитання

1. Яка роль міжнародних стандарт ризиків?
2. У чому полягає сутність міжнародних стандарт ризиків?
3. Який зміст міжнародних стандартів ризик-менеджменту?
4. Які види міжнародних стандартів ризик-менеджменту?
5. Які результати впровадження міжнародних стандартів ризик-менеджменту?

Рекомендована література

1. Калініченко З. Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник. Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.
2. Кондрашихін А. Б., Пепа Т. В. Теорія та практика підприємницького ризику: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 224 с.
3. Косович Б. Діджиталізація як інноваційний тренд у забезпеченні сталого розвитку. Цифровізація економіки як фактор економічного зростання : колективна монографія / За заг. ред. проф. О. Л. Гальцової. Запоріжжя / Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2021. С.185-199.
4. Косович Б., Дмитрук В. Ризики розвитку малого підприємництва в сучасних умовах глобалізації. Науково-практичний журнал. Економіка та держава № 5. 2020. (DOI: [10.32702/2306-6806.2020.5](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.5)). С.88-92.
5. Марцин В., Михасюк І. Ризики суб'єктів господарювання в глобальному просторі. Львів : Априорі, 2014. 208 с.
6. Михасюк І., Гукалюк А., Косович Б. Інновації як чинник підвищення конкурентоспроможності України в умовах макроекономічної нестабільності. Вісник Львівського університету. Серія економічна. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. Випуск 60. С. 29-40.
7. Михасюк І. Р., Косович Б. І. Внутрішні і зовнішні ризики для України: причини та шляхи подолання. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 4-9.
8. Посохов І. М. Управління ризиками у підприємстві: навчальний посібник. Харків : НТУ «ХП», 2015. 220 с.
9. Метрологія, 2014. ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013. Національний стандарт України. Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику. URL: <http://metrology.com.ua/download/iso-iec-ohsas-i-dr>.

Інформаційні ресурси

1. Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). URL : <http://icps.com.ua/>
2. Світова організація торгівлі. URL: www.wto.org
3. Risk management standards of The Institute of Risk Management. URL: <https://www.theirm.org/knowledge-and-resources/risk-management-standards>.

4. ISO 31000:2009. URL : http://www.amu.kz/fotos-news/vstrecha_rectora_so_stud_31_oct/ISO%2031000-2009.pdf.
5. ISO 31000:2018 Risk management-Guidelines. URL:<http://www.theirm.org/media/3513119/IRM-Report-ISO-31000-2018-v3.pdf>

3. Індивідуальні завдання самостійної роботи з дисципліни «Управління ризиками бізнес-структур»

Індивідуальне завдання як один із видів самостійної роботи студента, яке передбачає дослідження окремих питань управління ризиками у бізнес-структурах, виступає засобом поглиблення теоретичних знань, сприяє розвитку практичних навиків і вмінь з дисципліни.

Індивідуальні завдання охоплюють три блоки.

Завдання 1. Індивідуальна наукова робота.

Написання наукової роботи. Тему наукової роботи студент обирає згідно порядкового номеру у списку групи. Структурно наукова робота включає: актуальність теми (2-3 абзаци), розкриття теми (бажано з 3-4 практичними прикладами) і обґрунтування теми (4 абзаци і 2-3 абзаци - особиста думка студента, щодо заданої проблематики). Наукову роботу студент захищає на практичних заняттях згідно графіку. До наукової роботи студент готує презентацію.

Теми наукових робіт

1. Оцінювання ризиків: суть, методи, результат.
2. Чинники, що зумовлюють виникнення ризикової ситуації для підприємства.
3. Особливості прояву ризику в сучасних умовах.
4. Інформаційне забезпечення та його роль в об'єктивізації оцінювання економічних ризиків.
5. Порівняльний аналіз основних форм профілактики ризиків на підприємстві.
6. Організаційні методи мінімізації економічного ризику.
7. Економічні методи мінімізації ризику.
8. Вплив зовнішнього оточення підприємства на мінімізацію економічних ризиків.
9. Хеджування як метод мінімізації ризику.
10. Мінімізація економічних ризиків через управління витратами й недопущення збитків підприємства.
11. Моделі прийняття управлінських рішень за умов господарської невизначеності.
12. Диверсифікація як засіб мінімізації економічного ризику (навести конкретний приклад).
13. Методи знаходження оптимальних стратегій в умовах невизначеності і ризику.
14. Виявлення фінансових резервів підприємства як засіб профілактики економічних ризиків.

15. Сутність та необхідність аналізу ризику.
16. Взаємозв'язок прибутку і ризику в діяльності підприємства.
17. Зони та рівні ризику, їх особливі характеристики.
18. Ризик-позиція підприємства та особливості її прояву в діяльності підприємства.
19. Методологія розроблення програми управління ризиками.
20. Стратегія і тактика управління ризиками.
21. Формування системи управління ризиком на підприємстві.
22. Методи вибору оптимальних стратегій управління економічними ризиками.
23. Ризик безповоротних можливостей та характеристика методу «ліквідація безвихідних ситуацій».
24. Методи знаходження оптимальних стратегій в умовах невизначеності і ризику.
25. Застосування теорії ігор при виборі альтернативних варіантів управлінського рішення.
26. Теоретичні підходи до визначення ризику.
27. Позитиви і недоліки контролю за ризиком як одного з методів зниження ризиковості.
28. Підвищення фінансової стійкості підприємства як засіб мінімізації економічних ризиків.

Короткі вимоги до написання наукових робіт. Обсяг наукової роботи 14 сторінок (12 шрифт, 1,5 інтервал вирівняний по боках, межі сторінок: права 1, ліва, верх. і нижн. – 2).

Короткий зразок оформлення (окремо титули роботи непотрібно)

(приклад оформлення)
Дарина Штангрет
студентка групи ЕкпМ-21с
економічного факультету
ЛНУ імені Івана Франка

Наукова робота
Тема «.....»

Актуальність теми дослідження.

Розкриття проблематики.

Обґрунтування теми.

Використані джерела (посилання на використані джерела в тексті обов'язкові. Також при написанні наукової роботи студенту потрібно використати мінімум 7 нових наукових джерел).

Завдання 2. Розглянути та аналітично обґрунтувати стратегію управління економічними ризиками гіпотетичного підприємства.

(1) підприємства, що працює на міжнародних ринках, тобто світових лідерів з високою капіталізацією (Amazon, Microsoft, Google, Apple, Industrial and Commercial Bank of China, Agricultural Bank of China (Банк Китаю), Ping An Insurance Group (Китайська страхова група компаній), Royal Dutch Shell

(Нафтогазова компанія), Alphabet, Berkshire Hathaway, Facebook, Nestle, Mitsubishi, Toyota Motor, McDonalds, Samsung, IBM, FedEx, McKesson Corporation та інших. Підприємство для дослідження студент обирає сам, попередньо узгоджуючи його з викладачем.

(2) підприємства, що працює на українському ринку, зокрема UFuture, ДТЕК - стратегічний холдинг, ІНТЕРПАЙП, АТ АКБ «АРКАДА», Arzinger та інші під-ва з високою капіталізацією.

(3) підприємства на якому проходили виробничу практику.

Завдання 3. Згідно варіанту виконати індивідуальне самостійне завдання

Варіант 1.

1. Підготувати узагальнюючі таблиці, структурні блок-схеми теми 1 «Ризик як об'єкт управління. Мета, джерела та функції ризику» (8-12 слайдів).
2. Наведіть приклади ризикових ситуацій у бізнесі (до трьох сторінок, може бути і одна сторінка).
3. Написати 10 тестових завдань до теми 1.
4. Скласти словник термінів з тем дисципліни (10 термінів).
5. Визначити і описати ризики згідно затвердженої теми кваліфікаційної (магістерської) роботи та обґрунтувати вплив ризиків на підприємство, суспільство та економіку загалом (3-4 сторінки), а також розкрити конкретні шляхи управління ризиками на підприємстві (галузі), тобто об'єкті дослідження кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки).

Варіант 2.

1. Підготувати узагальнюючі таблиці, графіки, структурні блок-схеми теми 2 «Класифікація ризиків бізнес-структур» (8-12 слайдів).
2. Наведіть приклади ризикових ситуацій у бізнесі (до трьох сторінок).
3. Написати 10 тестових завдань до теми 2.
4. Скласти словник термінів з тем дисципліни (10 термінів).
5. Визначити і описати ризики згідно затвердженої теми кваліфікаційної (магістерської) роботи та обґрунтувати вплив ризиків на підприємство, суспільство та економіку загалом (3-4 сторінки), а також розкрити конкретні шляхи управління ризиками на підприємстві (галузі), тобто об'єкті дослідження кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки).

Варіант 3.

1. Підготувати узагальнюючі таблиці, графіки, структурні блок-схеми теми 3 «Кількісні методи оцінювання ризиків. Характеристика ризиків бізнес-структур в умовах війни» (8-12 слайдів).

2. Наведіть приклади ризикових ситуацій у бізнесі (до трьох сторінок, може бути і одна сторінка).
3. Написати 10 тестових завдань до теми 3.
4. Скласти словник термінів з тем дисципліни (10 термінів).
5. Визначити і описати ризики згідно затвердженої теми кваліфікаційної (магістерської) роботи та обґрунтувати вплив ризиків на підприємство, суспільство та економіку загалом (3-4 сторінки), а також розкрити конкретні шляхи управління ризиками на підприємстві (галузі), тобто об'єкті дослідження кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки).

Варіант 4.

1. Підготувати узагальнюючі таблиці, графіки, структурні блок-схеми теми 4 «Управління ризиками бізнес-структур» (8-12 слайдів).
2. Наведіть приклади ризикових ситуацій у бізнесі (до трьох сторінок, може бути і одна сторінка).
3. Написати 10 тестових завдань до теми 4.
4. Скласти словник термінів з тем дисципліни (10 термінів).
5. Визначити і описати ризики згідно затвердженої теми кваліфікаційної (магістерської) роботи та обґрунтувати вплив ризиків на підприємство, суспільство та економіку загалом (3-4 сторінки), а також розкрити конкретні шляхи управління ризиками на підприємстві (галузі), тобто об'єкті дослідження кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки).

Варіант 5.

1. Підготувати узагальнюючі таблиці, графіки, структурні блок-схеми теми 5 «Основні методи управління ризиками бізнес-структур» (8-12 слайдів).
2. Наведіть приклади ризикових ситуацій у бізнесі (до трьох сторінок, може бути і одна сторінка).
3. Написати 10 тестових завдань до теми 5.
4. Скласти словник термінів з тем дисципліни (10 термінів).
5. Визначити і описати ризики згідно затвердженої теми кваліфікаційної (магістерської) роботи та обґрунтувати вплив ризиків на підприємство, суспільство та економіку загалом (3-4 сторінки), а також розкрити конкретні шляхи управління ризиками на підприємстві (галузі), тобто об'єкті дослідження кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки).

Варіант 6.

1. Підготувати узагальнюючі таблиці, графіки, структурні блок-схеми теми 6 «Управління ризиками бізнес-структур в умовах війни» (8-12 слайдів).

2. Наведіть приклади ризикових ситуацій у бізнесі (до трьох сторінок, може бути і одна сторінка).
3. Написати 10 тестових завдань до теми 6.
4. Скласти словник термінів з тем дисципліни (10 термінів).
5. Визначити і описати ризики згідно затвердженої теми кваліфікаційної (магістерської) роботи та обґрунтувати вплив ризиків на підприємство, суспільство та економіку загалом (3-4 сторінки), а також розкрити конкретні шляхи управління ризиками на підприємстві (галузі), тобто об'єкті дослідження кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки).

Варіант 7.

1. Підготувати узагальнюючі таблиці, графіки, структурні блок-схеми теми 7 «Прийняття управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності» (8-12 слайдів).
2. Наведіть приклади ризикових ситуацій у бізнесі (до трьох сторінок, може бути і одна сторінка).
3. Написати 10 тестових завдань до теми 7.
4. Скласти словник термінів з тем дисципліни (10 термінів).
5. Визначити і описати ризики згідно затвердженої теми кваліфікаційної (магістерської) роботи та обґрунтувати вплив ризиків на підприємство, суспільство та економіку загалом (3-4 сторінки), а також розкрити конкретні шляхи управління ризиками на підприємстві (галузі), тобто об'єкті дослідження кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки).

Варіант 8.

1. Підготувати узагальнюючі таблиці, графіки, структурні блок-схеми теми 8 «Міжнародні стандарти в управлінні ризиками бізнес-структур» (8-12 слайдів).
2. Наведіть приклади ризикових ситуацій у бізнесі (до трьох сторінок, може бути і одна сторінка).
3. Написати 10 тестових завдань до теми 8.
4. Скласти словник термінів з тем дисципліни (10 термінів).
5. Визначити і описати ризики згідно затвердженої теми кваліфікаційної (магістерської) роботи та обґрунтувати вплив ризиків на підприємство, суспільство та економіку загалом (3-4 сторінки), а також розкрити конкретні шляхи управління ризиками на підприємстві (галузі), тобто об'єкті дослідження кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки).

Варіант 9.

1. Підготувати узагальнюючі таблиці, структурні блок-схеми теми 1 «Ризик як об'єкт управління. Мета, джерела та функції ризику» (8-12 слайдів).
2. Наведіть приклади ризикових ситуацій у бізнесі (до трьох сторінок, може бути і одна сторінка).
3. Написати 10 тестових завдань до теми 1.
4. Скласти словник термінів з тем дисципліни (10 термінів).
5. Визначити і описати ризики згідно затвердженої теми кваліфікаційної (магістерської) роботи та обґрунтувати вплив ризиків на підприємство, суспільство та економіку загалом (3-4 сторінки), а також розкрити конкретні шляхи управління ризиками на підприємстві (галузі), тобто об'єкті дослідження кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки).

Варіант 10.

1. Підготувати узагальнюючі таблиці, графіки, структурні блок-схеми теми 2 «Класифікація ризиків бізнес-структур» (8-12 слайдів).
2. Наведіть приклади ризикових ситуацій у бізнесі (до трьох сторінок).
3. Написати 10 тестових завдань до теми 2.
4. Скласти словник термінів з тем дисципліни (10 термінів).
5. Визначити і описати ризики згідно затвердженої теми кваліфікаційної (магістерської) роботи та обґрунтувати вплив ризиків на підприємство, суспільство та економіку загалом (3-4 сторінки), а також розкрити конкретні шляхи управління ризиками на підприємстві (галузі), тобто об'єкті дослідження кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки).

Варіант 11.

1. Підготувати узагальнюючі таблиці, графіки, структурні блок-схеми теми 3 «Кількісні методи оцінювання ризиків. Характеристика ризиків бізнес-структур в умовах війни» (8-12 слайдів).
2. Наведіть приклади ризикових ситуацій у бізнесі (до трьох сторінок, може бути і одна сторінка).
3. Написати 10 тестових завдань до теми 3.
4. Скласти словник термінів з тем дисципліни (10 термінів).
5. Визначити і описати ризики згідно затвердженої теми кваліфікаційної (магістерської) роботи та обґрунтувати вплив ризиків на підприємство, суспільство та економіку загалом (3-4 сторінки), а також розкрити конкретні шляхи управління ризиками на підприємстві (галузі), тобто об'єкті дослідження кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки).

Варіант 12.

1. Підготувати узагальнюючі таблиці, графіки, структурні блок-схеми теми 4 «Управління ризиками бізнес-структур» (8-12 слайдів).
2. Наведіть приклади ризикових ситуацій у бізнесі (до трьох сторінок, може бути і одна сторінка).
3. Написати 10 тестових завдань до теми 4.
4. Скласти словник термінів з тем дисципліни (10 термінів).
5. Визначити і описати ризики згідно затвердженої теми кваліфікаційної (магістерської) роботи та обґрунтувати вплив ризиків на підприємство, суспільство та економіку загалом (3-4 сторінки), а також розкрити конкретні шляхи управління ризиками на підприємстві (галузі), тобто об'єкті дослідження кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки).

Варіант 13.

1. Підготувати узагальнюючі таблиці, графіки, структурні блок-схеми теми 5 «Основні методи управління ризиками бізнес-структур» (8-12 слайдів).
2. Наведіть приклади ризикових ситуацій у бізнесі (до трьох сторінок, може бути і одна сторінка).
3. Написати 10 тестових завдань до теми 5.
4. Скласти словник термінів з тем дисципліни (10 термінів).
5. Визначити і описати ризики згідно затвердженої теми кваліфікаційної (магістерської) роботи та обґрунтувати вплив ризиків на підприємство, суспільство та економіку загалом (3-4 сторінки), а також розкрити конкретні шляхи управління ризиками на підприємстві (галузі), тобто об'єкті дослідження кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки).

Варіант 14.

1. Підготувати узагальнюючі таблиці, графіки, структурні блок-схеми теми 6 «Управління ризиками бізнес-структур в умовах війни» (8-12 слайдів).
2. Наведіть приклади ризикових ситуацій у бізнесі (до трьох сторінок, може бути і одна сторінка).
3. Написати 10 тестових завдань до теми 6.
4. Скласти словник термінів з тем дисципліни (10 термінів).
5. Визначити і описати ризики згідно затвердженої теми кваліфікаційної (магістерської) роботи та обґрунтувати вплив ризиків на підприємство, суспільство та економіку загалом (3-4 сторінки), а також розкрити конкретні шляхи управління ризиками на підприємстві (галузі), тобто об'єкті дослідження кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки).

Варіант 15.

1. Підготувати узагальнюючі таблиці, графіки, структурні блок-схеми теми 7 «Прийняття управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності» (8-12 слайдів).
2. Наведіть приклади ризикових ситуацій у бізнесі (до трьох сторінок, може бути і одна сторінка).
3. Написати 10 тестових завдань до теми 7.
4. Скласти словник термінів з тем дисципліни (10 термінів).
5. Визначити і описати ризики згідно затвердженої теми кваліфікаційної (магістерської) роботи та обґрунтувати вплив ризиків на підприємство, суспільство та економіку загалом (3-4 сторінки), а також розкрити конкретні шляхи управління ризиками на підприємстві (галузі), тобто об'єкті дослідження кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки).

Варіант 16.

1. Підготувати узагальнюючі таблиці, графіки, структурні блок-схеми теми 8 «Міжнародні стандарти в управлінні ризиками бізнес-структур» (8-12 слайдів).
2. Наведіть приклади ризикових ситуацій у бізнесі (до трьох сторінок, може бути і одна сторінка).
3. Написати 10 тестових завдань до теми 8.
4. Скласти словник термінів з тем дисципліни (10 термінів).
5. Визначити і описати ризики згідно затвердженої теми кваліфікаційної (магістерської) роботи та обґрунтувати вплив ризиків на підприємство, суспільство та економіку загалом (3-4 сторінки), а також розкрити конкретні шляхи управління ризиками на підприємстві (галузі), тобто об'єкті дослідження кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки).

Студент обирає варіант індивідуального завдання із переліку запропонованих. Після вибору варіанту потрібно здійснити підбір літератури та огляд статичної інформації; викладення матеріалу та оформлення роботи. Номер варіанту індивідуального завдання студент обирає за порядковим номером списку студентів в групі, сімнадцятий за списком студент починає новий порядковий відлік з варіанту 1.

4. Перелік питань для самоконтролю.

1. Сутність та необхідність управління ризиком бізнес-структур.
2. Види ризику та критерії їх класифікації.
3. Теоретичні підходи до визначення ризику.
4. Особливості прояву ризику в сучасних умовах.

5. Основні характерні риси економічного ризику.
6. Функції ризику та особливості їх реалізації в підприємницькій діяльності.
7. Оцінювання економічних ризиків.
8. Комплексний підхід до оцінювання економічного ризику.
9. Інформаційне забезпечення та його роль в об'єктивізації оцінювання економічних ризиків.
10. Вплив зовнішнього оточення підприємства на мінімізацію економічних ризиків.
11. Диверсифікація як засіб мінімізації економічного ризику.
12. Порівняльний аналіз основних форм профілактики ризиків на підприємстві.
13. Організаційні методи мінімізації економічного ризику.
14. Економічні методи мінімізації ризику.
15. Хеджування як метод мінімізації ризику
16. Мінімізація економічних ризиків через управління витратами й недопущення збитків підприємства.
17. Методологія розробки та впровадження штрафних санкцій на підприємстві як метод мінімізації економічних ризиків.
18. Підвищення фінансової стійкості підприємства як засіб мінімізації економічних ризиків.
19. Виявлення фінансових резервів підприємства як засіб профілактики економічних ризиків.
20. Сутність та необхідність аналізу ризику.
21. Джерела виникнення ризиків.
22. Взаємозв'язок прибутку і ризику в діяльності підприємства.
23. Урахування невизначеності при аналізі економічних ризиків.
24. Стратегія і тактика управління ризиками.
25. Формування системи управління ризиком на підприємстві.
26. Аналіз сильних і слабких сторін системи управління ризиками.
27. Формування стратегії управління економічними ризиками.
28. Чинники, що зумовлюють виникнення ризикової ситуації для підприємства.
29. Характеристика комплексного оцінювання ризиків.
30. Порівняльний аналіз кількісних і якісних методів аналізу ризику.

5. Рекомендована література

Базова література:

1. Балджи М. Д., Карпов В.А., Ковальов А.І., Костусев О.О., Котова І.М., Сментина Н.В. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, 2013. 670 с.
2. Балджи М. Д. Економічний ризик та методи його вимірювання. Навч. пос. Харків : Промарт, 2015. 300 с.

3. Журман С., Шишкіна О. Систематизація наукових підходів до розуміння природи ризику. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2018. № 3 (15). С. 155-163.
4. Економічний ризик: методи оцінки та управління: навч. посібник / Т. А. Васильєва, С. В. Леонов, Я. М. Кривич та ін.; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, канд. екон. наук Я. М. Кривич. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2015. 208 с.
5. Калініченко З. Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник. Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.
6. Кондрашихін А. Б. Теорія та практика підприємницького ризику: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 221 с.
7. Кондрашихін А. Б., Пепа Т. В. Теорія та практика підприємницького ризику: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 224 с.
8. Косович Б. Діджиталізація як інноваційний тренд у забезпеченні сталого розвитку. Цифровізація економіки як фактор економічного зростання : колективна монографія / За заг. ред. проф. О. Л. Гальцової. Запоріжжя / Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2021. С.185-199.
9. Косович Б.І. Управління ризиками бізнес-структур: Методичні вказівки до проведення практичних занять для студентів спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Львів: Ліга-Прес, 2022. 14 с.
10. Косович Б., Дмитрук В. Ризики розвитку малого підприємництва в сучасних умовах глобалізації. Науково-практичний журнал. Економіка та держава № 5. 2020. С.88-92.
11. Марцин В., Михасюк І. Ризики суб'єктів господарювання в глобальному просторі. Львів : Апріорі, 2014. 208 с.
12. Михасюк І., Сухай О., Гукалюк А., Косович Б. Зовнішня торгівля і біржова діяльність: глобалізаційний аспект. (монографічний навчальний посібник). Львів : Ліга-Прес, 2016. 298 с.
13. Михасюк І., Гукалюк А., Косович Б. Проблеми конкурентоспроможності українського підприємництва і торгівлі в умовах глобалізації. Вісник Львівського університету. Серія економічна. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. Випуск 56. С.308-314.
14. Mykhasiuk I., Kosovych B. Innovative activity and security of Ukraine in conditions of war. Kksiazce : Współczesne organizacje. Zarządzanie-Innowacje-Rozwój. Prace Naukowo-Dydaktyczne. KUZ KROSNO. 2020. 15 s.
15. Михасюк І., Косович Б., Лукашенко Т. Регулювання розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності в умовах економічної нестабільності: монографічний навчальний посібник. Львів : Ліга-Прес, 2020. 303 с.
16. Михасюк І., Гукалюк А., Косович Б. Інновації як чинник підвищення конкурентоспроможності України в умовах макроекономічної нестабільності. Вісник Львівського університету. Серія економічна. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. Випуск 60. С. 29-40.
17. Михасюк І. Р., Косович Б. І. Внутрішні і зовнішні ризики для України: причини та шляхи подолання. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 4-9.
18. Михасюк І. Р., Косович Б. І. Інструментарій державного регулювання економіки

- України в часи викликів. Економічний простір: Збірник наукових праць. № 172. Дніпро: ПДАБА, 2021. С. 13-18.
19. Косович Б. І. Поврозник П. Розвиток інновацій в малому підприємстві. Економічний простір: Збірник наукових праць. № 176. Дніпро: ПДАБА, 2021. С. 74-78. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/176-12>
20. Мороз В.М. Ризик-менеджмент : навч. посібник для студ. спец. 281 «Публічне управління та адміністрування». Харків : НТУ «ХП», 2018. – 140 с. URL : http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-ress/39143/1/Book_2018_Moroz_Ryzyk_menedzhment.pdf .
21. [Ryzyk_menedzhment.pdf](http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-ress/39143/1/Book_2018_Moroz_Ryzyk_menedzhment.pdf) .
22. Посохов І. М. Управління ризиками у підприємстві: навчальний посібник. Харків : НТУ «ХП», 2015. 220 с.
23. Підприємство, торгівля та біржова діяльність [Текст] : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
24. Шишкіна О. Термінологічні проблеми пізнання природи фінансового ризику. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. № 1 (17). С. 253-263.
25. Як буде відбудовуватись Україна? Від знання про ризики – до сталого відновлення. URL: <https://r2p.org.ua>.
26. Підтримка бізнесу в умовах війни. URL: <https://business.diia.gov.ua/>.
27. Метрологія, 2014. ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013. Національний стандарт України. Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику. URL: <http://metrology.com.ua/download/iso-iec-ohsas-i-dr>.

Допоміжна література:

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність». Відомості Верховної Ради України, 1991, № 47, ст. 646.
2. Глобальний договір ООН (UN Global compact, 2020). 2020. URL : www.globalcompact.org.ua.
3. Honey, G. (2009), A Short Guide to Reputation Risk, Gower Publishing, Farnham, UK.
4. Griffin, A. (2014), Crisis, issues and reputation management, Kogan Page Limited, London, UK.
5. Косович Б. Транскордонне співробітництво України і Польщі в сфері соціально-економічного розвитку територій // *Polsko-ukraińskie doświadczenia współpracy euroregionalnej* : monografia / red. K. Rejman, Y. Pachkovskyy, B. Petrecka. - Jarosław : Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Techniczno-Ekonomicznej im. ks. Bronisława Markiewicza, 2018. - S. 65-83.
6. Kosovych V., Kosovych B., Rym O. Investment of social entrepreneurship in Ukraine: current issues of legal regulation. *Financial and credit activity: problems of theory and practice. Collection of scientific works*. University of Banking of National Bank of Ukraine. Kyiv. Vol. 2 № 37. 2021. С. 467-475. (Web of Science. Збірник наукових праць внесений до групи А переліку фахових видань України).

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua

2. Офіційний сайт Державної служби інтелектуальної власності України. URL: <http://sips.gov.ua/>
3. Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. URL: <http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/index>.
4. Головне управління статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Ліга Бізнес Інформ. URL: www.liga.net.
6. Урядовий портал Кабінету Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua
7. Національний банк України. URL: www.bank.gov.ua
8. Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: www.uceps.org
9. Газета «Урядовій кур'єр». URL: www.ukurier.gov.ua
10. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
11. Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). URL : <http://icps.com.ua/>
12. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. URL: www.lsl.lviv.ua
13. Світова організація торгівлі. URL: www.wto.org
14. Risk management standards of The Institute of Risk Management. URL: <https://www.theirm.org/knowledge-and-resources/risk-management-standards>.
15. Вісник Львівського університету. Серія економічна. URL: <https://econom.lnu.edu.ua/>.
16. Brookings Institution. URL : <https://www.brookings.edu>
17. ISO 31000:2009. URL : http://www.amu.kz/fotos-news/vstrecha_rectora_so_stud_31_oct/ISO%2031000-2009.pdf
18. ISO 31000:2018 Risk management-Guidelines. URL:<http://www.theirm.org/media/3513119/IRM-Report-ISO-31000-2018-v3.pdf>.

6. Словник основних термінів і понять

Абсолютне значення ризику – визначається величиною можливих втрат у матеріально-речовинному (фізичному) або вартісному (грошовому) вимірюванні.

Альтернативність (як властивість ризику) – необхідність вибору з декількох можливих варіантів рішень.

Аналітична функція ризику – пов'язана з тим, що наявність ризику передбачає необхідність вибору одного з можливих рішень, при чому, аналізуючи всі можливі альтернативи, підприємець прагне вибирати найбільш рентабельні і якнайменш ризиковані.

Аналіз сценаріїв – це методика аналізу ризику, яка розглядає чутливість реагування очікуваного прибутку до змін в ключових змінних величинах та можливий інтервал значень цих змінних.

Диверсифікація ризику – паралельне проведення різних варіантів підприємницької діяльності з різним рівнем ризиків.

Дисконтування – процедура розрахунку теперішнього аналога суми, яка виплачується через певний строк за певної норми відсотка, що враховує нормальний прибуток на капітал і темп інфляції.

Допустимий ризик – загроза втрати прибутку від реалізації проєкту, при цьому втрати можливі, але їх розміри менші від очікуваного прибутку.

Економічний ризик – вартісна міра наслідків реалізації загрози або шансу, ймовірність яких обумовлена впливом події або групи подій, що слугують джерелом ризику, на об'єкт.

Захисна функція ризику – виявляється у тому, що якщо для підприємця ризик – природний стан, то нормальним повинно бути і терпиме ставлення до невдач.

Збереження ризику – залишення ризику за інвестором, тобто на його відповідальності.

Збитки – мають місце при несприятливому збігу обставин, прорахунках і є додатковими витратами понад намічені.

Змінні витрати – сума витрат на сировину, зарплату та інших змінних витрат. Зниження ризику – дії, направлені на зменшення розмірів можливого збитку або ймовірності настання несприятливих подій.

Зниження ступеня ризику – припускає скорочення ймовірності і обсягу втрат.

Зовнішні ризики – ризики, безпосередньо не пов'язані з діяльністю підприємства.

Зона допустимого ризику – зона, в межах якої даний вид підприємницької діяльності зберігає свою доцільність; втрати мають місце, але менше очікуваного прибутку.

Зона катастрофічного ризику – зона втрат, яка перевершує критичний рівень і в максимумі може досягати величини, рівної майновому стану підприємства.

Катастрофічний ризик – небезпека втрат у розмірі всього майна підприємства. Катастрофічний ризик здатний привести до банкрутства підприємства, його закриття і розпродажу майна.

Зона критичного ризику – зона, яка характеризується можливістю втрат, що перевищують величину очікуваного прибутку аж до величини повної розрахункової виручки, що являє суму витрат і прибутку.

Ймовірність – можливість одержання визначеного результату.

Кількісний аналіз ризиків – чисельне визначення окремих ризиків і ризику проєкту в цілому.

Класифікація ризиків – розподіл ризиків на окремі групи за певними ознаками для досягнення певної мети.

Міра ризику – середнє квадратичне відхилення (позитивне квадратне коріння з дисперсії) значення показника ефективності цього рішення або операції.

Невизначеність – це неможливість оцінки майбутнього розвитку подій як з точки зору ймовірності їх реалізації, так і з точки зору видів їх прояву. Тобто невизначеність – це те, що не піддається оцінці.

Несистематичний ризик – поняття, що відображає агрегацію (систем не об'єднання) всіх видів ризиків, пов'язаних з конкретним об'єктом ризику (підприємством, цінним папером).

Несистемний ризик – не залежить від стану ринку і є специфікою конкретного підприємства, банку.

Норма дисконтування – норма складного відсотка, яка застосовується при перерахунку вартості грошових потоків на визначений проміжок часу.

Об'єднання ризиків – зниження ризику шляхом перетворення випадкових збитків у відносно незначні постійні витрати.

Область ризику – деяка частина загальних втрат, у межах якої вони не перевищують встановленого граничного значення.

Організація в управлінні ризиками – об'єднання людей, які спільно реалізують програму ризикованого вкладення капіталу на основі певних правил і процедур.

Ризик-менеджмент – це сукупність методів, прийомів і заходів, що дозволяють певною мірою прогнозувати настання ризикових подій і вживати заходів щодо виключення або зниження негативних наслідків настання таких подій.

Рентабельність – це якісний, вартісний показник, що характеризує рівень віддачі витрат або ступінь використання ресурсів, що є в наявності, в процесі виробництва і реалізації продукції.

Регулювання – механізм впливу на об'єкт управління для досягнення стійкості цього об'єкта в ситуації невизначеності і ризику.

Результативні показники – основні підсумкові показники діяльності підприємства.

Розподіл ризику – як метод мінімізації його ступеня полягає у розподілі відповідальності за ризик між учасниками проекту, які більш за всіх здатні оцінювати та контролювати ці ризики.

Самострахування – ризик, який знаходиться на відповідальності самого страхувальника. Це форма захисту майнових інтересів створенням децентралізованих резервних фондів (фондів ризику) безпосередньо на підприємствах та в організаціях. Здебільшого самострахування забезпечує покриття збитків, зумовлених малими ризиками. Щодо збитків за середніми та великими ризиками самострахування виявляється в застосуванні франшизи.

Ситуація невизначеності характеризується тим, що ймовірність настання результатів рішення або подій у принципі не встановлюється (її не можна передбачити і прорахувати).

Ситуація ризику виникає, якщо існує можливість кількісно і якісно визначити ступінь ймовірності настання того чи іншого варіанта події.

Спекулятивні ризики – виражаються в можливості отримання як позитивного, так і негативного результату.

Страхування ризику – це форма попереднього резервування ресурсів, призначених для компенсації збитку від очікуваного прояву ризику.

Уникнення ризику – означає відмову від реалізації заходу (проекту), пов'язаного з ризиком.

Управління ризиком – сукупність методів, прийомів і заходів, що дозволяють певною мірою прогнозувати настання ризикових подій і заходів, що вживаються, до виключення або зниження негативних наслідків таких подій.

Хеджування ризику – діяльність, спрямована на створення захисту від можливих втрат у майбутньому з одночасною відмовою від отримання додаткового ризикового доходу.